

SUOMEN
LASTEN-
KULTTUURI-
KESKUSTEN
LIITTO

LASTENKULTTUURIN

LAATUKÄSIKIRJA

UUSI LAITOS 2016:

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto

TOIMITUS:

Päivi Setälä, Marjo Tiainen-Niemistö ja Saara Vesikansa

KUVATOIMITUS:

Elina Järvelä

s. 6-7 Annantalo, kuva: Mauri Tahvonen

s. 10 Porin lastenkulttuurikeskus - Satakunnan lastenkulttuuriverkosto,
kuva: Päivi Hirsiaho

s. 15 Annantalo, kuva: Miikka Kiminki

s. 17 Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARX

s. 20 Porin lastenkulttuurikeskus - Satakunnan lastenkulttuuriverkosto,
kuva: Päivi Setälä

s. 22 Porin lastenkulttuurikeskus - Satakunnan lastenkulttuuriverkosto,
kuva: Kirsi Jaakkola

s. 24 Pohjanmaan lastenkulttuuriverkosto BARK

s. 26 Lastenkulttuurikeskus Louhimo, kuva: Eetu Kevarinmäki

Etukannen kuva:

Lastenkulttuurikeskus Louhimo, kuva: Janne Viitamäki

Takakannen kuva:

Annantalo, kuva: Mauri Tahvonen

ULKOASU JA TAITTO:

Mervi Nygård,

Graafinen suunnittelutoimisto duo

Painotalo Trinket Oy, 2016

ENSIMMÄINEN LAITOS 2013:

Lastenkulttuurikeskusten verkosto

TOIMITUS:

Elina Kesäniemi

SISÄLLYS

ESIPUHE	4
1. LAADUKKAAN LASTENKULTTUURIN ELEMENTIT	7
1.1 POSITIIVISET VAIKUTUKSET LAPSEN ELÄMÄSSÄ	7
1.2 LAADUN ELEMENTIT	8
1.2.1 Taide	8
1.2.2 Laatu	9
1.2.3 Lapsilähtöisyys.....	9
1.2.4 Tasa-arvo	9
2. LASTENKULTTUURIPALVELUITA JA LASTENKULTTUURIN ASIANTUNTIJAPALVELUITA	11
2.1 LASTENKULTTUURIPALVELUT	11
2.1.1 Tapahtumat	12
2.1.2 Ohjaus- ja työpajatoiminta	12
2.1.3 Näyttelyt	14
2.1.4 Esitykset	14
2.1.5 Lastenkulttuurin innovaatiot	15
2.1.6 Lapsille suunnatut julkaisut	16
2.2 LASTENKULTTUURIN ASIANTUNTIJAPALVELUT	17
2.2.1 Lastenkulttuurin kehittämistyö	18
2.2.2 Kulttuurikasvatussuunnitelmatyö	18
2.2.3 Oppilaitosyhteistyö	20
2.2.4 Tiedotus ja julkaisut	21
2.2.5 Koulutukset	22
2.2.6 Verkostoituminen ja yhteistyö	23
3. SEURANTA JA ARVIOINTI	24
3.1. Ammattimaisuus	24
3.2 Lapsilähtöisyys	27
3.3 Tasa-arvo	27
Lisämateriaalia	31

ESIPUHE

Lastenkulttuurilla tarkoitetaan ammattilaisten lapsille tuottamaa ja lasten kanssa yhdessä tekemää kulttuuria. Sillä tarkoitetaan myös lasten itse luomaa kulttuuria, joka perustuu esimerkiksi leikkiin. Lastenkulttuuripalveluiden yksi tärkeä tehtävä onkin edistää ja tukea lasten omaa kulttuuria. Tässä *Lastenkulttuurin laatukäsikirjassa* lastenkulttuurilla tarkoitetaan alle 18-vuotiaille suunnattuja kulttuuripalveluita ja heidän tuottamaansa kulttuuria. Joissain asiayhteyksissä erotetaan lapset ja nuoret, mutta kattokäsitteenä lastenkulttuuri viittaa siis 0–17-vuotiaisiin.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenkeskusten lastenkulttuuritoiminnan keskeisiä periaatteita ovat **laatu, tasa-arvo, lapsilähtöisyys** ja **taide**. Ne ovat arvoja, jotka pohjautuvat liiton strategiaan. Toiminnassa tunnustetaan taiteen laaja-alaisuus ja sen eri merkitykset ja mahdollisuudet. Taide on yhteisöllinen voimavara, henkisen kasvun edistäjä ja sillä on oma itseisarvonsa. Laadukkaasti ja ammattimaisesti tuotetut lasten ja nuorten taide- ja kulttuuripalvelut tukevat lapsen ja nuoren persoonallista kasvua, tietoisuutta ja osallisuutta.

Lapsille suunnattu kulttuuri on hyvin laaja ja moneen suuntaan versova kokonaisuus, ja lastenkulttuurin ammattilaiset – niin tuottajat ja keskusten henkilö-

kunta kuin taiteilijat ja taidekasvattajat – operoivat yleensä monen taiteenlajin kentällä yhtäaikaaisesti. Myös erilaiset erityisryhmät ja vähemmistöt näkyvät vahvasti lastenkulttuurin arjessa. Esimerkiksi koulu- luokalle järjestettävässä taidetyöpajassa huomioidaan nykypäivänä aina niin erityistä tukea tarvitsevat lapset kuin kulttuuriset vähemmistötkin.

Lastenkulttuuri elää siis jokaisen taiteenlajin sisällä. Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton lastenkulttuuritoimijat haluavat nostaa laadun esille ja antaa työkaluja sen määrittelemiseen ja vahvistamiseen. Kulttuurin kentällä tunnustetaan laajasti laadullisen mittaamisen haasteet, mutta yritys palkitsee. *Lastenkulttuurin laatukäsikirjassa* on laadulle haettu erilaisia osia, joita tarkastelemalla voidaan lastenkulttuurin laatua ja vaikutuksia arvioida yksityiskohtaisemmin. Kaikkein tärkeimpänä tavoitteena laadun määrittelyssä ja mittaamisessa on kuitenkin lapsen etu. Laadukkaasta kulttuuritoiminnasta hyötyvät ennen kaikkea lapset ja nuoret. Lastenkulttuuritoiminnan fokuksen keskellä on aina lapsi, hänen maailmansa ja paikkansa yhteiskunnassa.

Vuonna 2015 perustetun Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton muodostavat värikkäät ja osaavat jäsenkeskukset ympäri maan. Ne ovat toimineet ver-

” FOKUKSEN KESKELLÄ ON LAPSI JA HÄNEN MAAILMANS.

kostomaisessa yhteistyössä vuodesta 2003 alkaen, jolloin opetus- ja kulttuuriministeriö perusti Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun. Osaamisen jakaminen, yhdessä tekeminen ja vaikuttaminen kulttuuripolitiikan alalla ovat aina olleet verkoston toimintatapoja, jotka nyt jatkuvat liiton toiminnassa. Lastenkulttuurikeskusten moninainen osaaminen ja niiden erilaiset esimerkiksi taiteenlajeihin liittyvät painotukset ovat vahvuus, jonka pohjalta *Lastenkulttuurin laatukäsikirja* on koottu. Tänä päivänä Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto on asiantuntijaorganisaatio, johon luotetaan valtakunnallisissa lastenkulttuurin kysymyksissä ja jonka jäsenkeskusten osaamiselle on jatkuvasti kysyntää, kun tarvitaan laadukasta lastenkulttuuritoimintaa, sen kehittämistä ja puolestapuhujaa.

Lastenkulttuurin laatukäsikirja syntyi ensimmäistä kertaa vuonna 2013, Taikalampun viimeisenä vuonna. Joukko verkoston toimijoita työsti julkaisun yhdessä useiden työpajapäivien aikana, ja FM Elina Kesäniemi toimitti tekstin valmiiseen muotoon. Tämän jälkeen on esitetty useita toiveita, että *Lastenkulttuurin laatukäsikirjaa* voitaisiin soveltaa myös muille kulttuuritoimijoille. Nyt julkaistavassa laitoksessa on huomioitu laajempi lastenkulttuurin kehys, ei ainoastaan liiton jäsenkeskusten toiminta. Tämä julkaisu on laatupe-

rusteiden hahmottamista lastenkulttuuripalveluissa ja toisaalta myös kuvaus siitä, miten pyrimme itse asiaa edistämään toiminnassamme. Näistä syistä Lastenkulttuurin laatukäsikirja julkaistaan päivitettyinä, ja sen ensimmäiset kappaleet ojennetaan Valtakunnallisen lastenkulttuurifoorumin osallistujille 24.11.2016. Tämä on kuvaus siitä, mitä kohti lastenkulttuuria kehitetään, jotta laatu kasvaa.

Toivomme että *Lastenkulttuurin laatukäsikirja* on avuksi kaikille niille, jotka haluavat tehdä laadukasta lastenkulttuuria omassa työssään kulttuurin ja kasvatuksen kentällä. Meidän kokemuksemme siitä, mikä tekee laadun, voivat auttaa teitä käytännön työssänne – näin toivomme. Yhteinen tavoitteemme on tuoda laadukas lastenkulttuuri mahdollisimman monen lapsen ja nuoren arkeen.

Tampereella 26.9.2016
Päivi Setälä, Porin lastenkulttuurikeskus
– Satakunnan lastenkulttuuriverkosto,
Marjo Tiainen-Niemistö,
Lasten ja nuorten kulttuurikeskus Kulttuuriaitta ja
Saara Vesikansa, Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto

I. LAADUKKAAN LASTENKULTTUURIN ELEMENTIT

I.1 TAVOITTEENA POSITIIVISET VAIKUTUKSET LAPSEN ELÄMÄSSÄ

Palvelun laadun ja vaikuttavuuden arviointi ovat osa samaa prosessia, jossa laatu liittyy lähinnä palveluntuotantoprosessin ja sen tuloksena syntyvän tuotoksen arviointiin ja vaikuttavuus taas asiakkaissa tapahtuvan muutoksen arviointiin. Ne liittyvät kiinteästi toisiinsa, laatu mahdollistaa vaikuttavuuden. Viime kädessä vaikuttavuus määrittää palvelun arvon.

Lastenkulttuurissa on parhaimmillaan pysyviä hyvinvointia tuottavia tekijöitä, joita voi arvioida. Näitä ovat onnistumisen ja mielihyvän kokemukset, itseilmaisun ja vuorovaikutuksen paraneminen, liittymisen ja kuulumisen kokemukset, ryhmäytyminen sekä yhteisöllisyys, jotka näkyvät suoraan elämänlaadun monipuolistumisena ja kohenemisena.

Yhteisöllinen lastenkulttuuri juurruttaa samanhenkiset kaverit ja turvalliset samanlaisista asioista kiinnostuneet aikuiset yhteen. Yhdessä toimiminen luo ryhmän sisällä yhteisöllisyyttä ja lisää perheiden sisäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta. Taiteellinen toiminta mahdollistaa tutustumisen erilaisiin toimintata-

poihin ja monenlaisiin ihmisiin sekä uusien asioiden kokeilemisen turvallisesti muuntuvassa ja rikkaassa toimintaympäristössä. Näin taiteellinen toiminta tukee lasta kasvamaan omaksi itsekseen ja auttaa häntä löytämään oman tapansa ilmaista itseään. Positiiviset itseilmaisun kokemukset luovat hyvää oloa, kehittävät itsetuntoa ja toimivat lapsen kehityksen kannalta arvokkaana tasapainon rakentajana.

1.2 LAADUN ELEMENTIT

1.2.1 Taide

Lastenkulttuuri on taidetta, joka syntyy taiteen ammattilaisten lapsille tuottamina esityksinä ja teoksina, lasten ja taiteilijoiden yhteistyönä tai lasten itsenäisenä ilmaisuna. Taide lastenkulttuurissa on elämyksiä, estetiikkaa ja kokemuksia. Se voi olla kannanotto, uudenlainen ilmiö tai henkilökohtainen kokemus. Taiteessa erityistä on mahdollisuus riskeihin ja epäonnistumisiin.

Taide herättää tunteita eikä sen vastaanotto tai lopputulos ole aina ennalta määrättävissä. Lastenkulttuurikeskusten työssä taidekäsitys on avoin ja kulttuurin raja-aitoja rikkova.

1.2.2 Laatu

Taide- ja kulttuuritoiminnan laadun määrittely on haastavaa, koska kyse ei aina ole konkreettisesta palvelutuotteesta. Tuote on usein immateriaalista ja vahvasti sidoksissa kokemuksellisuuteen. Tässä julkaisussa esitellyt laatuksiteerit on muodostettu tätä toiminnan erityisyyttä silmällä pitäen. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto määrittelee lastenkulttuurin

laadun tuotteen piirteiden ja ominaisuuksien kokonaisuutena, joilla tyydytetään sille asetetut tavoitteet. Tämä pitää sisällään sekä asiakkaiden, tekijöiden että rahoittajien odotukset kuin myös lastenkulttuurin ja kulttuurin kehittymisen tarpeet. Lastenkulttuuri ei ole vain odotusten täyttämistä vaan se on sekä tekijän että vastaanottajan näkökulmasta myös jotain, mitä ei ole osattu odottaa: odotukset ylittävää, yllättävää, haastavaa ja toisinaan myös ärsyttävää.

”

**ÄRSYTTÄVÄÄ
LASTEN-
KULTTUURIA?
KYLLÄ VAAN.**

Lapsilähtöisyys, ammattitaito ja luovuus ovat laadukkaana lasten- ja nuorten kulttuurityön kivijalkoja. Toiminnassa tulisi välittyä pedagoginen ja taiteellinen osaaminen, ja lastenkulttuurikeskusten henkilökunnan tulee olla ammattitaitoista. Lisäksi toiminta perustuu laajaan alueelliseen ja valtakunnalliseen moniammatilliseen yhteistyöhön.

” LAPSI VAIKUTTA TAITEELLAAN YMPÄRISTÖÖNSÄ.

1.2.3 Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyydellä tarkoitetaan tässä julkaisussa lapsen taiteellisen toimijuuden tunnistamista. Taiteellinen toimijuus on lapselle ominainen tapa olla maailmassa. Lapsi tutkii ympäristöään kaikilla aisteillaan ja aikuista vapaampana ennako-oletuksista. Lapsen aistinen maailmasuhde muistuttaa aikuisen esteettistä asennetta. Vuorovaikutteisuus ja jaettu tekijyys liittyvät vahvasti lapsen taiteelliseen toimijuuteen.

Taiteellinen toiminta auttaa lasta ilmaisemaan sisäistä maailmaansa ja jakamaan kokemuksiaan muiden kanssa. Se rikastaa lapsen leikkimahdollisuuksia ja tukee hänen osallisuuttaan kulttuuriperintöön. Lapsen taiteellinen toimijuus haastaa myös lapsen kanssa työskentelevät aikuiset tarkastelemaan maailmaa uudella tavalla ja luo mahdollisuuden päästä osalliseksi lapsen ajatuksista ja tunteista.

Taidekasvatuksella tuetaan lapsen taiteellista toimijuutta, ja sitä järjestävät Suomessa esimerkiksi koulut, varhaiskasvatuksen yksiköt, taiteen perusopetuksen oppilaitokset ja lastenkulttuurikeskukset. Myös kulttuurilaitosten ammattimaisesti tuotettu yleisötyö on taidekasvatusta. Tämä tarkoittaa taiteeseen ja kulttuuriin kasvamista, oman ympäristön ja minuuden tutkimista sekä osallistumista ja vaikuttamista taiteen keinoin ja taiteen avulla.

1.2.4 Tasa-arvo

Kulttuurien monimuotoisuus, lasten- ja nuorten kulttuuripalveluiden saavutettavuus ja lasten oikeus osallistua kulttuuri- ja taide-elämään ovat keskeisiä tasa-arvoa luovia tekijöitä. Taide ja taidekasvatus osana varhaiskasvatusta ja perusopetusta ovat keskeisiä tasa-arvoisen saavutettavuuden kannalta. Tasa-arvo näkyy siinä, että toiminta on tasa-arvoista riippumatta lapsen kielestä, kulttuurista, syntyperästä, erityisen tuen tarpeesta, sosioekonomisesta asemasta tai maantieteellisestä sijainnista.

Lastenkulttuurikeskusten tekemä moniammatillinen yhteistyö kasvatusalan ammattilaisten kanssa vahvistaa lasten ja nuorten mahdollisuutta päästä tasa-arvoisesti osalliseksi taiteesta. Suomalainen innovaatio kulttuurikasvatussuunnitelma on jalostettu muoto tästä yhteistyöstä kulttuuri- ja opetussektorien välillä. Lisää tietoa kulttuurikasvatussuunnitelmista sekä työkalu niiden tekemiseen löytyy osoitteesta www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi.

2. LASTENKULTTUURIPALVELUITA JA LASTENKULTTUURIN ASIAANTUNTIJAPALVELUITA

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto vaalii taide- ja kulttuuritoiminnan vapautta ja tavoittelee siksi lastenkulttuuritoiminnan yhdenmukaisuuden sijaan monimuotoisuutta. Lastenkulttuurikeskukset toteuttavat valikoiden oman keskuksensa erityisosaamiseen sopivia toiminnan muotoja. Keskukset toimivat keskenään hyvin erilaisissa ympäristöissä. Joukossa on lastenkulttuuritaloja ja keskuksia, joilla ei ole omia tiloja. Osa keskuksista toimii haja-asutusalueella, osa kaupunkien keskustoissa. Suurin osa lastenkulttuurikeskuksista operoi monen kunnan alueella verkostomaisesti. Osa taas keskittyy yhteen kaupunkiin mahdollisimman kattavasti. Myös resursseiltaan keskukset poikkeavat toisistaan. Laatukriteerit kertovat, millaisena toiminnan odotetaan toteutuvan näissä hyvinkin erilaisissa keskuksissa, jotta kaikkialla päästään yhdessä asetettuihin tavoitteisiin.

Lastenkulttuurikeskusten toimintaa, toiminnan tavoitteita sekä laatukriteerejä tarkasteltaessa toimintamuodot jaettiin kahteen ryhmään: lastenkulttuuripalveluihin ja lastenkulttuurin asiantuntijapalveluihin.

Lastenkulttuuripalveluiden ensisijaisena kohderyhmänä ovat lapset. Lastenkulttuurikeskukset tuottavat lapsille ja heidän viiteryhmillen tapahtumia, työpajoja, esityksiä, näyttelyitä ja julkaisuja. Toiminta synnyttää uusia lastenkulttuurin innovaatioita. Lastenkulttuuripalvelujen toimintaa ohjaavat aiemmin kuvatut laadukkaan lastenkulttuurin elementit taide, laatu, lapsilähtöisyys ja tasa-arvo. Kokonaisuutta tarkastellaan lapsilähtöisyyden, ammattimaisuuden ja tasa-arvon toteutumisen näkökulmista.

Lastenkulttuurin asiantuntijapalveluihin kuuluvat lastenkulttuurin kehittämistyö, kulttuurikasvatussuunnitelmatyö, oppilaitosyhteistyö, julkaisut, koulutukset, seminaarit ja verkostoituminen. Näiden palveluiden kohderyhmänä ovat aikuiset. Asiantuntijapalveluita arvioidaan kolmella laatukriteerillä. Saavutettavuuskriteeri liittyy levitettävyyteen ja erilaisten asiakasryhmien tarpeiden tunnistamiseen ja huomioimiseen. Kulttuuripoliittinen kriteeri liittyy lastenkulttuuripoliittiseen vaikuttavuuteen. Viestinnällisellä kriteerillä arvioidaan tiedottamisen laatua.

LASTENKULTTUURI- PALVELUIDEN LAADUN ARVIOINTIPERUSTEET

lapsilähtöisyys
ammattimaisuus
tasa-arvo

LASTENKULTTUURIN ASIATUNTIJAPALVELUIDEN LAADUN ARVIOINTIPERUSTEET

saavutettavuus
kulttuuripoliittisuus
viestinnällisyys

2.1 LASTENKULTTUURIPALVELUT

Lastenkulttuuripalveluiden osalta osa tuotannoista on keskusten omia ja osa tehdään yhteistyössä muiden lastenkulttuurikeskusten tai lastenkulttuuri-toimijoiden kanssa. Keskukset tarjoavat tuotantoja myös valtakunnallisesti levitettäviksi. Lisäksi lastenkulttuurikeskukset kehittävät jatkuvasti uusia lastenkulttuurin muotoja, ja aivan kuten muuallakin taiteen kentällä tapahtuu monimuotoistumista ja kehitystä taiteenalojen sisällä ja niiden välillä.

LASTENKULTTUURIPALVELUT

tapahtumat
ohjaus- ja työpajatoiminta
näyttelyt
esitykset
lastenkulttuurin innovaatiot
lapsille suunnatut julkaisut

2.1.1 Tapahtumat

Lastenkulttuurikeskukset järjestävät paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti merkittäviä lastenkulttuuritapahtumia. Lapsen oikeuksien päivä (20.11.) huomioidaan monissa lastenkulttuurikeskuksissa alueellisina tapahtumina. Tapahtumat voidaan järjestää lastenkulttuurikeskuksissa tai muissa ympäristöissä. Joukossa on niin kertaluontoisia tapahtumia, kuten erilaisia perhepäiviä, kuin paikkansa vakiinnuttaneita vuotuisia lastenkulttuurifestivaalejakin.

Toiminnan tavoite: Tapahtumat luovat elämyksiä ja mahdollistavat monipuolisen yhteisen osallistumisen.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Sisällön suunnittelussa huomioidaan kohderyhmien omat kiinnostuksen kohteet ja erityistarpeet. Myös toiminnallisuus ja lasten osallisuus otetaan huomioon. Tapahtumat

suunnitellaan ikäryhmälle sopiviksi. Jos mahdollista, tapahtumien suunnitteluun osallistuu kohderyhmän edustajia.

Ammattimaisuuskriteeri: Tapahtumien työvoima on koulutettua ja ammattimaisesti toimivaa. Aikuiset esiintyjät ovat taiteen ammattilaisia. Tapahtumiin on palkattu järjestyksenvalvojakortin suorittaneet järjestyksenvalvojat. Yhteistyömahdollisuudet paikallisten ja alueellisten yhteistyökumppaneiden kanssa on hyödynnetty.

Tasa-arvokriteeri: Tapahtumien järjestelyissä ja tiedotuksessa huomioidaan esteettömyys ja saavutettavuus. Tapahtumiin on helppo osallistua ilman sitoutumispakkoa. Tapahtumat ovat matalan kynnyksen toimintaa.

2.1.2 Ohjaus- ja työpajatoiminta

Ohjaus- ja työpajatoiminta mahdollistaa osallistumisen säännölliseen tai kokeiluluontoiseen taidekasvatukseen. Työpajoissa tutustutaan eri taiteenlajeihin ja niiden tekniikoihin sekä etsitään omaa ilmaisua. Lastenkulttuurikeskukset järjestävät runsaasti työpajoja kouluihin, varhaiskasvatukseen sekä muihin lasten ja nuorten arjen ympäristöihin.

Toiminnan tavoite: Työpajoissa ja ohjaustoiminnassa taide on läsnä sekä itsesarvona että välineenä oppimiselle ja kasvamiselle. Toiminnalla tuetaan lapsen taiteellista toimijuutta toimijuutta, ja siinä korostuvat tekeminen, ilo ja luova prosessi, joka voi olla yhdessä jaettu kokemus. Työpajoissa mahdollistetaan tekeminen ja tekeminen kaikille viemällä taide lasten arkeen ja ulottuville.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Toiminta suunnitellaan lasten kehitystaso huomioiden. Osallistuminen on mahdollista kaikille ilman suorituspainetta. Suunnittelussa ja toteutuksessa huomioidaan osallistujaryhmän ideat ja tarpeet. Toiminnassa korostetaan prosessin merkitystä lopputulosten sijaan. Sisällöissä tuodaan esiin sekä taiteenalojen erityispiirteet että niiden mahdollisuudet oppimisen ja kasvamisen tukena.

Ammattimaisuuskriteeri: Toiminnan suunnittelijat ja ohjaajat ovat oman taiteenalan ammattilaisia. He ovat perehtyneet Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton strategiaan ja *Lastenkulttuurin laatukäsikirjaan*. Suunnittelussa huomioidaan erilaisten toimintaympäristöjen ja kohderyhmien mahdollisuudet ja haasteet. Niin aikuisten kuin lastenkin tekijänoikeuksia kunnioitetaan. Taideohjaajat ja ryhmien omat ohjaajat (lastentarhanopettajat, opettajat, sosiaalityöntekijät jne.) tekevät yhteistyötä sekä suunnittelu- että ohjausvaiheessa. Lasten kanssa työskentelevältä henkilökunnalta tarkastetaan rikosrekisteriote. Ohjaaja tuntee alan säännökset ja huolehtii osallistujien turvallisuudesta. Ohjaajalla on herkkyyttä toimia yksilöllisissä vuorovaikutustilanteissa.

Tasa-arvokriteeri: Varhaiskasvatukseen ja kouluihin kohdistuva toiminta on osa päiväkodin tai koulun arkityötä. Taloudellinen saavutettavuus on taattu kohtuullisella hinnoittelulla. Toiminta suunnitellaan ja räätälöidään erilaisille ryhmille, eivätkä osallistujien henkiset tai fyysiset ominaisuudet tai äidinkieli ole esteenä osallistumiselle. Avoimessa toiminnassa huomioidaan vanhempien osallisuus.

TOIMINNASSA KOROSTUVAT TEKEMINEN, ILO JA LUOVA PROSESSI.

2.1.3 Näyttelyt

Lastenkulttuurikeskukset tuottavat näyttelyitä yhteistyössä eri taiteenalojen ammattilaisten ja lasten kanssa. Näyttelyitä tuotetaan erilaisiin tiloihin sopiviksi.

Toiminnan tavoite: Näyttelytoiminnalla nostetaan esille lasten tekemää taidetta sekä tuodaan lasten ulottuville ammattilaisten tekemää taidetta ja muita kulttuuri-ilmiöihin liittyviä näyttelyitä.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Näyttelyt sopivat kohderyhmilleen, ja ne suunnitellaan ikätasoisuus huomioon ottaen. Suunnittelussa huomioidaan lasten tapa havainnoida ja tutkia ympäristöään moniaistisesti. Suunnittelussa huomioidaan myös toiminnallisuus, joko siten, että näyttely itsessään on toiminnallinen tai siten, että siihen kuuluu osallistamisen mahdollistavaa ohjesohjelmaa, taustatietoja tai ohjeita.

Ammattimaisuuskriteeri: Näyttelyiden suunnittelussa on taiteelliset ja pedagogiset lähtökohdat. Lasten omien näyttelyiden esillepanossa on mukana taiteen ammattilainen. Lapsille suunnattujen näyttelyiden tekijät ovat ammattilaisia. Näyttelyiden ripustuksessa huomioidaan turvallisuuskysymykset. Aikuisten ja lasten tekijänoikeuksia kunnioitetaan.

Tasa-arvokriteeri: Näyttelyiden suunnittelussa huomioidaan esteettömyys ja saavutettavuus. Keskukset tiedottavat lastenkulttuurikeskusten ajankohtaisista kierrätettävistä näyttelyistä osoitteessa www.lastenkulttuuri.fi/materiaalit/kiertavat-nayttelyt/.

2.1.4 Esitykset

Lastenkulttuurikeskukset tuottavat erikokoisia esityksiä taiteen ammattilaisten ja lasten kanssa. Mukana on koko esittävän taiteen lajien rikkaus.

Toiminnan tavoite: Esitystoiminnalla tarjotaan lapsille elämyksiä ja tehdään esitystaiteen monipuolinen kirjo tutuksi. Toiminta tutustuttaa lapset myös esiintyvien taiteilijoiden työhön ja esityksen tekoon. Lasten omien esitysten kautta heidän taiteellinen toimijuutensa tulee esille, samalla lasten oman taiteen arvostus kasvaa.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Esityksissä käsitellään lapsille olennaisia aiheita, ja huomioidaan myös aikuisyleisö. Lasten omista esityksistä pyritään lasten vahvaan osallisuuteen myös esitysten suunnittelussa. Esitysten tuotannossa huomioidaan kohderyhmän kehitystaso.

Ammattimaisuuskriteeri: Suunnittelijoilta ja tekijöiltä edellytetään kohderyhmätuntemusta sekä tietämystä lapsen tavasta havainnoida, kokea ja tuntea. Aikuiset esiintyjät ovat oman taiteenalan ammattilaisia. Niin aikuisten kuin lastenkin tekijänoikeuksia kunnioitetaan.

Tasa-arvokriteeri: Esitykset ovat vietävissä myös kouluille, päiväkoteihin tai vastaaviin tiloihin. Esitystiloiissa huomioidaan esteettömyys. Esitysten tuotannossa huomioidaan erilaiset kohderyhmät. Tiedot kiertävistä esityksistä löytyvät lastenkulttuurin tapahtumakalenterista osoitteesta www.lastenkulttuuri.fi/event-calendar/.

2.1.5 Lastenkulttuurin innovaatiot

Lastenkulttuurikeskukset tekevät rohkeaa kehittämistyötä, joka synnyttää uusia sisältöjä ja näkökulmia sekä lastenkulttuuriin että tapoihin tuottaa kulttuuria. Lasten ja nuorten kuuleminen pitää tekijät ja tuottajat lähellä sitä, mitä kohderyhmä ajattelee sekä sitä, millaista kulttuuritoimintaa tarvitaan. Sisältöjen kehittämisen mahdollistaa kokeilunhalu ja rohkeus innovoida epäonnistumisenkin uhalla. Se edellyttää aikaa ja tilaa luovuudelle. Kehittämistyön tuloksena syntyy aivan uutta lastenkulttuuria. Toimialarajat ylittävällä yhteistyöllä mahdollistetaan innovatiivisia toimintamalleja uusissa toimintaympäristöissä.

Toiminnan tavoite: Tavoitteena on kehittää uusia, entistä parempia sisältöjä ja toimintamalleja, pysyä mukana lasten maailman muutoksessa sekä hyö-

dyntää uusia teknologioita. Lastenkulttuuripalvelujen kehittämistyössä sallitaan ennakkoluulottomuus ja kokeilunhalu. Lastenkulttuuri nähdään osana arkea niin päivähoitossa tai koulussa kuin vapaa-ajalla sekä sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Lasten ja nuorten omaa kulttuuria ja sen uusia ilmiöitä seurataan, arvostetaan ja käytetään kehittämistyössä. Panostetaan kohderyhmän kuulemiseen sekä palautteen vastaanottoon ja hyödyntämiseen.

Ammattimaisuuskriteeri: Alan ammattilaisten keskuudessa avoin ja monia näkökulmia esiin tuova keskustelu on sallittua ja toivottavaa. Niin aikuisten kuin lastenkin tekijänoikeuksia kunnioitetaan. Yksittäisen ja ainutlaatuisen kokemuksen arvo tunnustetaan. Kehittämistyössä kuunnellaan heikkoja signaaleja sekä ollaan herkkiä uusille ajatuksille ja ilmiöille. Kehittämistyössä ymmärretään, että kaikki ei ole monistettavissa ja mallinnettavissa ja että ainutkertaisuudella ja hauraudella on arvo. Kehittämistyötä tehdään myös muiden kuin taide- ja kulttuuritoimijoiden kanssa.

2.1.6 Lapsille suunnatut julkaisut

Lastenkulttuurikeskusten toiminta tuottaa lapsille ja perheille suunnattuja julkaisuja kuten kirjoja, taidelähetoisiä menetelmäoppaita, pelejä ja äänitteitä.

Toiminnan tavoite: Tuottaa taiteellisesti mielenkiintoisia sekä lasta ja nuoria puhuttelevia julkaisuja. Julkaisutoiminnalla tehdään näkyväksi lastenkulttuuria, ammattilaisten työskentelyä alalla ja lasten omaa taidetta.

Lapsilähtöisyyskriteeri: Julkaisuissa huomoidaan lapsen näkökulma ja lapsen elämää puhuttelevat asiat.

Ammattimaisuuskriteeri: Julkaisujen materiaalit ja viimeistely vastaavat tarkoitustaan. Tuotannon eri vaiheissa käytetään eri alojen asiantuntemusta. Niin aikuisten kuin lastenkin tekijänoikeuksia kunnioitetaan.

”**AIKUISTEN JA LASTEN
TEKIJÄNOIKEUKSIA KUNNIOITETAAN.**

Tasa-arvokriteeri: Julkaisujen saavutettavuus huomioidaan monitasoisesti. Varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja vapaa-ajan palveluita järjestävillä tahoilla on ajantasaista tietoa julkaisuista. Taloudellinen saavutettavuus on taattu julkaisujen kohtuullisella hinnoittelulla. Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenkeskusten tuottamia taidelähtöisiä menetelmäoppaita sekä muita lastenkulttuurin materiaaleja on osittain myös vapaasti saatavilla osoitteesta www.lastenkulttuuri.fi/materiaalit.

2.2 LASTENKULTTUURIN ASIAANTUNTIJAPALVELUT

Lasten ja nuorten parissa työskentelevät, alan koulutusta järjestävät sekä lapsuutta tutkivat toimijat voivat laaja-alaisesti hyödyntää Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton sisällä syntyvää tietoa ja osaamista. Jakamalla osaamistaan lastenkulttuurin ammattilaiset kehittävät myös omaa osaamistaan, saavat uusia ideoita, parantavat toimintansa tehokkuutta, luovat yhteistyökumppanuuksia ja saavat ammatillista tukea toisiltaan. Myös alan sisäisestä osaamisen jakamisesta huolehditaan mm. vuotuisessa Valtakunnallisessa lastenkulttuurifoorumissa.

LASTENKULTTUURIN ASiantuntijapalvelut

lastenkulttuurin kehittämistyö
kulttuurikasvatussuunnitelmatyö
oppilaitosyhteistyö
tiedotus ja julkaisut
koulutukset
verkostoituminen ja yhteistyö

2.2.1 Lastenkulttuurin kehittämistyö

Lastenkulttuurikeskuksissa kehitetyt toiminnan muodot, yhteistyöverkostot ja -hankkeet mahdollistavat lasten kulttuuritoiminnan laadukkaan ja pitkäjänteisen kehittymisen kaikilla taiteenaloilla. Toiminnassa huomioidaan eri taiteenalojen erityispiirteet ja tunnistetaan niiden mahdollisuudet. Samalla syntyy uusia näköaloja lasten hyvinvoinnin tukemiseen ja taiteen rooliin yhteiskunnassa. Lastenkulttuurikeskusten työntekijät erikoistuivat työssään näiden alojen asiantuntijoiksi.

Toiminnan tavoite: Lastenkulttuurikeskusten toiminta synnyttää monipuolista ja hyödynnettävää erityisosaamista sekä uusia menetelmiä ja toimintatapoja. Jäsenkeskuksilla on valmiudet antaa omaan erityisosaamiseensa perustuvaa koulutusta ja asiantuntija-apua valtakunnallisesti.

Saavutettavuuskriteerit: Tietoa lastenkulttuurin kehittämistyön tuloksista levitetään koulutusten, seminaarien, Valtakunnallisen lastenkulttuurifoorumin ja lastenkulttuuritoimijoiden yhteistyön kautta lasten ja nuorten parissa toimiville sekä muiden ikäryhmien

parissa työskenteleville ja muihin toimintaympäristöihin.

Kulttuuripoliittinen kriteeri: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto on aktiivinen toimija kulttuuripoliitikan kentällä. Se nostaa esille lastenkulttuurin merkittäviä kysymyksiä ja toimii asiantuntijana lasten ja nuorten asemaa koskevassa päätöksenteossa. Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton tavoitteena on, että sillä on edustus kaikissa merkittävimmissä lastenkulttuuriin, lasten ja nuorten hyvinvointiin ja sen tukemiseen liittyvissä toimielimissä ja työryhmissä.

Viestinnällinen kriteeri: Liiton ylläpitämä verkkosivusto lastenkulttuuri.fi on lastenkulttuurialan kokoavin ja merkittävin tietolähde Suomessa. Portaali toimii verkostoitumisvälineenä ja tietopankkina lastenkulttuuriorganisaatioille, lastenkulttuuritoimijoille ja lastenkulttuuriyleisöille sekä antaa päättäjille ja rahoittajille ajantasaista ja kiinnostavaa tietoa muun muassa lastenkulttuuritoiminnan laadusta ja saavutettavuudesta. Lastenkulttuurikeskukset välittävät kehittämistyönsä tuloksia portaalin kautta.

2.2.2 Kulttuurikasvatussuunnitelmatyö

Kulttuurikasvatussuunnitelmien tavoitteena on antaa oppilaalle varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen aikana kulttuurinen yleissivistys, tukea kulttuuri-identiteetin muodostumista ja vahvistaa kulttuurien moninaisuuden ymmärtämistä. Lastenkulttuurikeskukset toimivat taide- ja kulttuurikasvatuksen asiantuntijoina kuntien kulttuurikasvatussuunnitelmatyössä. Ne toimivat aktiivisesti edistäen kulttuurikasvatussuunnitelmien syntyä koko maassa.

Kulttuurikasvatussuunnitelma on toimiva käytännön työkalu, joka antaa raamin koulun ja kulttuurin väliselle yhteistyölle. Se edistää kulttuurin saattamista ja aikataulutusta päiväkotij- ja kouluarkeen soveltuvaksi. Kulttuuriopetussuunnitelma on osa virallista opetussuunnitelmaa. Käytäntöön painottuvia suunnitelmia kutsutaan usein kulttuuripoluiksi, ja kunnissa on käytössä myös muita nimityksiä kuten kulttuurirappuset, kulttuurimatka, kulttuurikello ja niin edelleen.

ma, tietostrategia)”. Paikallisen tason yhteistyö ja aktiivisuus ratkaisevat, miten asia kussakin kunnassa toteutuu.

Saavutettavuuskriteeri: Jokaisessa Suomen kunnassa on toimiva kulttuurikasvatussuunnitelma. Kaikissa perusasteen kouluissa on kulttuuriyhdysohjaaja, joka vastaa koulun ja kulttuurilaitosten yhteistyöstä.

SAMA TAVOITE, MONTA NIMEÄ - KULTTUURIPOLKU, KULTTUURI- MATKA, KULTTUURIKARUSELLI.

Toiminnan tavoite: Liitto ja sen jäsenkeskukset työskentelevät kulttuurikasvatuksen vakiinnuttamiseksi osaksi koulujen perustoimintaa. Valtakunnalliset perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2014) mainitsevat kulttuurikasvatussuunnitelmat yhtenä työkaluna opetussuunnitelman tavoitteiden toteuttamisessa sivulla 10: ”Opetuksen järjestäjä päättää ja kuvaa (--) mitkä ovat ne paikalliset suunnitelmat ja ohjelmat, jotka täydentävät ja toteuttavat opetussuunnitelmaa (esimerkiksi aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma, kestävän kehityksen ohjelma, tasa-arvosuunnitelma, kulttuurikasvatussuunnitel-

Kulttuuripoliittinen kriteeri: Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton jäsenten asiantuntemusta opetuksen ja taiteen kentän yhteistyön sillanrakentajana käytetään koulujen kulttuurikasvatustyön kehittämisessä.

Viestinnällinen kriteeri: Lastenkulttuuri.fi-sivustolta löytyy ajantasainen koonti maan kulttuurikasvatussuunnitelmista osoitteessa www.lastenkulttuuri.fi/kulttuurikasvatussuunnitelma/kulttuurikasvatussuunnitelmat-suomessa/. Sen lisäksi käytettävissä on www.kulttuurikasvatussuunnitelma.fi-verkkosivusto

ja sen *Kultsu*-työkalu uusien suunnitelmien tekemistä varten. Lastenkulttuurikeskukset pitävät yllä yhteyksiä opetusalan toimijoihin ja erityisesti kulttuuriyhdysopettajiin omilla alueillaan ja hyödyntävät tässä työssään näitä materiaaleja. Liitto ja lastenkulttuurikeskukset tarjoavat myös koulutusta kulttuurikasvatussuunnitelmien tekemiseksi.

2.2.3 Oppilaitosyhteistyö

Lastenkulttuurikeskukset tekevät tutkimuksellista, opetuksellista ja toiminnallista yhteistyötä toisen asteen oppilaitosten, korkeakoulujen, avoimen yliopiston sekä aikuiskoulutuslaitosten kanssa. Kurssien, työpajojen ja opiskelijoiden työharjoittelujaksojen sisältöjen suunnittelun lähtökohtana on oppilaitoksen oma opetussuunnitelma. Oppilaitosyhteistyö syventää opiskelijoiden ymmärrystä lastenkulttuurin kenttään liittyvistä ilmiöistä ja luo työllistymismahdol-

lisuuksia. Opiskelijat oppivat yhteistyön kautta kulttuurin eri alojen sisällöistä, tekemisestä ja ilmaisusta sekä siitä, miten niitä voidaan hyödyntää lasten ja nuorten formaalissa ja informaalissa oppimisessa.

Yhteistyön kautta juurrutetaan lasten ja nuorten kulttuuritoiminnan menetelmiä osaksi taide- ja kasvatusalojen opintoja ja siten tulevien ammattilaisten työtavoiksi. Oppilaitosyhteistyö avaa opiskelijoille mahdollisuuksia työllistyä lastenkulttuurikeskuksiin esimerkiksi työpajaohjaajiksi. Tutkimusyhteistyöllä saadaan tietoa lastenkulttuurikeskusten toiminnan vaikuttavuudesta ja toimivuudesta.

Toiminnan tavoite: Oppilaitosyhteistyöllä tutustutaan tulevat alan ammattilaiset moninaisiin tapoihin hyödyntää taidetta lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä. Lastenkulttuurikeskukset tekevät yhteistyötä oppilaitosten kanssa ja tukevat tutkimustiedon hyödyntämistä.

Saavutettavuuskriteeri: Lastenkulttuurikeskuksilla on kontaktit niihin suomalaisiin korkeakouluihin ja mahdollisuuksien mukaan myös kansainvälisiin toimijoihin, joissa on lasten ja nuorten kasvatukseen, kulttuuriin tai hyvinvoinnin edistämiseen liittyvää koulutusta ja tutkimusta.

Kulttuuripoliittinen kriteeri: Käytössä on vakiintuneet yhteistyökäytännöt kunkin keskuksen toimialueen toisen asteen oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa. Lastenkulttuuritoimijat pyrkivät lisäämään koulutustoimijoiden tietoisuutta lastenkulttuurista ja edistävät lastenkulttuurituntemuksen liittämistä osaksi tutkintovaatimuksia.

Viestinnällinen kriteeri: Lastenkulttuuri.fi-verkkosivustolle tuodaan tietoa alan tutkimuksesta ja uusimmista innovaatioista sekä lastenkulttuurikeskusten ja korkeakoulujen yhteistyöstä.

2.2.4 Tiedotus ja julkaisut

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto ylläpitää lastenkulttuuri.fi-verkkosivustoa, joka on maan kattavin lastenkulttuurin portaali. Liitolta on saatavissa helposti tietoa siitä, mitä lastenkulttuurikentällä on valtakunnallisesti käynnissä. Liitto lähettää säännöllisesti sähköisen uutiskirjeen ja ylläpitää valtakunnallista sähköistä lastenkulttuurin tapahtumakalenteria. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitolla on vuosittainen viestintäsuunnitelma. Myös *Lastenkulttuurin laatukäsikirja* on yksi tiedon välittämisen muoto.

Toiminnan tavoite: Lastenkulttuuri.fi-verkkosivusto toimii verkostoitumisvälineenä ja tietopankkina lastenkulttuuriorganisaatioille, lastenkulttuuritoimijoille, lastenkulttuuriyleisöille, muille yhteistyötahoille sekä päättäjille ja rahoittajille. Samalla se tarjoaa alan am-

mattilaisille uusia ideoita työhön ja työkaluja kehittämään omaa osaamista.

Saavutettavuuskriteeri: Lastenkulttuurikeskusten julkaisuista löytyy tietoa lastenkulttuuri.fi-verkkosivustolta. Lastenkulttuurikeskusten tuottamia taidelähtöisiä menetelmäoppaita on ladattavissa sivustolta maksutta. Sivusto on julkaistu suomeksi ja ruotsiksi. Lastenkulttuurin valtakunnallinen tapahtumakalenteri www.lastenkulttuuri.fi/event-calendar/ sisältää alan ajankohtaiset tapahtumat, festivaalit, näyttelyt sekä koulutukset ja seminaarit. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto tiedottaa toiminnastaan myös sosiaalisessa mediassa. Lisäksi lastenkulttuurikeskukset välittävät ajankohtaista tietoa myös omien kanaviensa kautta.

Kulttuuripoliittinen kriteeri: Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto lähettää säännöllisesti postia valtakunnan tason päättäjille, antaa kulttuuripoliittisia lausuntoja ja kannanottoja sekä vaikuttaa erilaisissa valtakunnallisissa asiantuntijaryhmissä.

” **LASTENKULTTUURI.FI
ON TIETOPANKKI JA
VERKOSTOITUMISVÄLINE.**

2.2.5 Koulutukset

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto ja lastenkulttuurikeskukset järjestävät lasten ja nuorten parissa työskenteleville ammattilaisille koulutuksia.

Toiminnan tavoite: Järjestämällä koulutuksia liiton jäsenet jakavat osaamistaan ja juurruttavat kehittämään menetelmiä lastenkulttuurin ja kasvatuksen ammattilaisten käyttöön. Lasten parissa työskenteleviä ammattilaisia kouluttamalla voidaan tavoittaa tehokkaasti myös lapset. Lastenkulttuurikeskukset

toimivat aktiivisesti yhteistyökumppaneina muiden järjestämässä koulutuksissa.

Saavutettavuuskriteeri: Taloudellinen saavutettavuus on taattu kohtuullisella hinnoittelulla. Koulutuksia järjestetään kattavasti eri puolilla Suomea. Kukin jäsenkeskus tarjoaa resurssiensa mukaan koulutuksia omalla alueellaan. Koulutukset järjestetään esteettömissä tiloissa.

Kulttuuripoliittinen kriteeri: Käytössä ovat vakiintuneet ja aktiiviset yhteistyökäytännöt kunkin jäsenen

toimialueen keskeisten koulutusorganisaatioiden kanssa.

Viestinnällinen kriteeri: Tietoa koulutuksista löytyy lastenkulttuuri.fi-verkkosivustolta. Lisäksi lastenkulttuurikeskukset viestivät omalla alueellaan alan valtakunnallisista alan koulutuksista ja innostavat toimijoita osallistumaan niihin. Paikallisista ja alueellisista koulutuksista viestitään paikallisesti, ja media valitaan kohderyhmän mukaan.

2.2.6 Verkostoituminen ja yhteistyö

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto järjestää vuosittain lasten ja nuorten parissa työskenteleville taiteen, kulttuurin ja kasvatuksen ammattilaisille sekä alan tutkijoille ja opiskelijoille Valtakunnallisen lastenkulttuurifoorumin sekä sen yhteyteen lastenkulttuurikeskusten verkostoitumispäivän. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto tukee jäsenkeskustensa sekä muiden lastenkulttuuritoimijoiden verkostoitumista järjestämällä myös muita yhteisiä tapaamisia ja seminaareja. Merkittävää lastenkulttuurin kehittämistyötä edistetään myös hankeyhteistyöllä eri toimijoiden kanssa.

Lastenkulttuurikeskukset verkostoituvat paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti sekä kulttuurialan toimijoiden että muiden toimialojen kanssa. Liitto edistää eri puolilla maata olevien keskusten valtakunnallista yhteistyötä.

Toiminnan tavoite: Valtakunnallinen lastenkulttuurifoorumi ja seminaarit kokoavat lastenkulttuurista kiinnostuneet eri alojen ammattilaiset ja opiskelijat yhteen sekä ylläpitävät keskustelua lastenkulttuu-

rin ajankohtaisista aiheista. Foorumin tavoitteena on tehdä lastenkulttuurityötä ja sen menetelmiä tunnetuksi myös muilla toimialoilla sekä esitellä uusia monialaisia käytäntöjä. Valtakunnallisen lastenkulttuurifoorumin sivulta löytyy lisää tietoa muun muassa vuosittain vaihtuvasta teemasta www.lastenkulttuuri.fi/osallistu-ja-verkostoidu/valtakunnallinen-lastenkulttuurifoorumi/. Myös valtakunnalliset tai kansainväliset yhteistyöhankkeet edistävät lastenkulttuurin tunnettua.

Saavutettavuuskriteeri: Valtakunnallinen lastenkulttuurifoorumi järjestetään vuosittain eri puolilla Suomea. Foorumiin ja seminaareihin osallistuminen on kohtuuhintaista tai maksutonta. Foorumi järjestetään esteettömissä tiloissa, ja tilaisuuteen järjestetään tarvittavat apuvälineet ja viittomakielen tulkit.

Kulttuuripoliittinen kriteeri: Valtakunnalliseen lastenkulttuurifoorumiin kutsutaan ministeritason päättäjiä sekä valtakunnallisia ja alueellisia poliitikkoja ja avaintoimijoita. Ohjelmassa on valtakunnallisesti tai kansainvälisesti tunnettujen tutkijoiden, taiteilijoiden tai taidekasvattajien puheenvuoroja ja työpajoja.

Viestinnällinen kriteeri: Seminaareista, Valtakunnallisesta lastenkulttuurifoorumista ja yhteistyöhankkeista tiedotetaan valtakunnallisesti Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton viestintäsuunnitelman mukaisesti. Lisäksi lastenkulttuurikeskukset jakavat niistä tietoa yhteistyöverkostoille omilla alueillaan.

3. SEURANTA JA ARVIOINTI

Lastenkulttuurityön laatuksikriteerien mukaisesti ammattimaisuutta, lapsilähtöisyyttä ja tasa-arvon toteutumista seurataan sekä kvantitatiivisilla että kvalitatiivisilla menetelmillä. Seuraavassa kuvataan, miten tämä tapahtuu käytännön tasolla.

3.1. AMMATTIMAI SUUS

Ammatillisuus näkyy asiakkaille taitavasti, tarkoituksenmukaisesti ja asiakaslähtöisesti suunniteltuna ja toteutettuna sisältönä. Palvelua suunnitteleva, tuottava ja toteuttava henkilökunta on saanut kulttuurituttannon, taide- tai kasvatusalan koulutuksen ja työssä hankitun ammattitaidon.

Henkilökunnan luovuutta tuetaan ja vaalitaan, sillä se on lastenkulttuurityön olennainen voimavara. Koulutustarpeet tunnistetaan, ja järjestetään mahdollisuuksia osallistua ammattitaitoa ylläpitäviin ja kehittäviin koulutuksiin. Mahdollisuus osallistua muiden ammattilaisten tuottamiin työpajoihin, esityksiin ja näyttelyihin on myös osa työssä oppimista. Tämä tarjoaa ideoita ja inspiraatiota, jotka ruokkivat luovaa työskentelyä.

Henkilökunnan perehdyttämiseen kuuluu aina tutustuminen organisaation yhteisiin arvoihin, tavoitteisiin ja päämääriin sekä laatuvaatimuksiin. Liiton jäsenkeskusten osalta tämä tarkoittaa tutustumista Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton strategiaan ja *Lastenkulttuurin laatukäsikirjaan*. Henkilökunta sitoutuu noudattamaan organisaation laatu politiikkaa.

Moniammatillinen yhteistyö nähdään mahdollisuutena sekä kehittää ja syventää toiminnan sisältöjä että tehdä toiminnan tuotannosta tehokkaampaa ja tarkoituksenmukaisempaa. Yhteistyön myötä voidaan jakaa ideoita, osaamista, resursseja sekä tavoittaa helpommin kohderyhmiä.

Yhteistyön myötä voidaan laajentaa perinteisiä oppimisympäristöjä, synnyttää uusia keinoja syrjäytymisen ehkäisyyn ja maahanmuuttajien huomioimiseen sekä

kouluttaa uudenlaisia osajia lastenkulttuurin kentälle. Toimintaa suunnittelevat, tuottavat ja toteuttavat henkilöt sitoutuvat verkostoitumaan paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Tekemällä yhteistyötä muun muassa varhaiskasvatus-, opetus-, sosiaali- ja nuorisotyön palveluja tarjoavien organisaatioiden kanssa voidaan vakiinnuttaa lastenkulttuurin toimintatapoja osaksi näiden organisaatioiden toimintaa ja parantaa huomattavasti lastenkulttuurin vaikuttavuutta ja saavutettavuutta. Uusissa ympäristöissä toiminta voi tuottaa myös uusia vaikutuksia.

Asiakkaalle palveluntarjoajien tekemä yhteistyö näyttäytyy monipuolisena ja selkeänä tarjontana. Kehittynyt palveluohjaus lisää asiakkaan mahdollisuuksia saada tietoa juuri hänelle sopivista palveluista. Toiminnassa asiakkaille välittyy pedagoginen, taiteellinen ja kohderyhmälähtöinen osaaminen. Materiaalit ovat ikäryhmälle sopivia, työturvallisuutta noudatetaan ja asiakasturvallisuudesta huolehditaan. Asiakkaat voivat luottaa siihen, että toiminta sopii ilmoitetulle ikäryhmälle ja vastaa siitä annettua kuvasta. Toiminnalla luodaan mahdollisuuksia kokeilla uutta ja kehitetään myös uusia ideoita arkisten ja edullisten materiaalien käyttämiseen. Materiaalivalinnoissa huomioidaan kestävän kehityksen periaatteet.

ESIMERKKEJÄ SEURANTATAVOISTA

koulutetun henkilöstö osuus (%)

kehityskeskustelujen toteuma (%)

yhteistyökumppanien ja yhteistyötuotantojen lukumäärä

koulutuksiin osallistuminen
(x koulutukseen osallistumiskertaa vuodessa)

henkilöstökoulutusten järjestäminen
(järjestetty x koulutusta vuodessa)

organisaation strategia tehtynä ja henkilökunnan tiedossa

laatupolitiikka kirjattuna ja henkilökunnan tiedossa

perehdytyskansio/käsikirja käytössä

henkilökunta perehtynyt työturvallisuuteen
(esim. tilan pelastussuunnitelma, työsuojeluohje, vakuutusasiat sekä ensiaputaidot)

lasten kanssa työskentelevältä henkilökunnalta tarkastettu rikosrekisteriote

tapahtumissa järjestyksenvalvojakortin suorittaneet järjestyksenvalvojat

itsearviointi

ulkopuolinen arviointi ja tutkimustieto käytössä

3.2 LAPSILÄHTÖISYYS

Lastenkulttuuritoiminnalla tuetaan lapsen taiteellista toimijuutta. Lasta kuunnellaan ja hänen mielipiteitään ja tuotoksiaan arvostetaan. Lasta ja hänen viiteryhmäänsä osallistetaan ja kuullaan toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Hänet ymmärretään toimijana, joka omien kykyjensä ja edellytystensä puitteissa on täysivaltainen ja osallinen häntä koskevilla päätöksillä ja toiminnassa. Lapsi rakentaa itse oman identiteettinsä, jonka muovautumista laadukkaan lastenkulttuurin periaatteilla toimivat lastenkulttuurin tekijät voivat olla edesauttamassa ja tukemassa. Lastenkulttuurin ilmentymien ympäristöt muodostavat yhden osan lapsen oppimis- ja kasvuympäristöistä.

Lapsilähtöisessä ympäristössä lapsi kokee tulevaisuutta kuulluksi ja huomioduksi. Hänelle syntyy kokemus siitä, että taide ja kulttuuri kuuluvat hänelle tai meille. Parhaimmillaan taidekasvatus ja ammattilaisten tuottamat sisällöt siirtyvät osaksi lasten omaa leikkiä ja omaehtoista kulttuuria.

Hyvä lastenkulttuuri tarjoaa monenlaisia moniaistisia kokemuksia. Se viihdyttää, yllättää, haastaa oppimaan ja ajattelemaan, aktivoi luovuutta sekä herättää tunteita niin lapsissa kuin aikuisissa. Myös vaikeiden aiheiden käsitteleminen on mahdollista turvallisen ja osaavan ammattilaisen tuella. Toiminnassa tunnistetaan myös lapsen erilaiset ikä- ja kehityskaudet, joihin nivELYvät muun muassa fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset valmiudet.

Ammattilaiset tuntevat taiteenalojen erityispiirteet. Toiminnassa annetaan tilaa erilaisille ajatuksille, tunteille ja kokemuksille. Toiminta on moniaistista, taiteellisesti korkeatasoista ja usein myös monitaiteista. Henkilökunta on herkkä toiminnan kokemuksellisille vaikutuksille. Lasten kanssa työskentely koskettaa, herättää ajattelemaan sekä opettaa uusia asioita ja näkökulmia omaan ammattiin. Aikuisille suunnatun toiminnan, kuten koulutuksen, suunnittelussa huomioidaan tiedon jakamisen lisäksi myös kokemuksellinen anti. Siten voidaan konkretisoida koulutusten sisältöjä ja helpottaa asian omaksumista.

ESIMERKKEJÄ SEURANTATAVOISTA

lasten osallistuminen toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin

itsearviointi

ulkopuolinen arviointi/tutkimustieto

asiakas palaute

3.3 TASA-ARVO

Jotta lapset ja nuoret olisivat kulttuurisesti tasa-arvoisia, kulttuuri tulee nähdä lähipalveluna. Palvelut vietään sinne, missä lapset ovat, heidän arkiseen elinympäristöönsä tai varmistetaan lasten mahdollisuus liikkua palvelun luo. Kulttuurikasvatussuunnitelmien valmistumiseksi annetaan asiantuntija- ja koulutusapua, koska ne helpottavat huomattavasti tasa-arvon toteutumista. Kulttuuripalveluille etsitään ja kehitetään uusia areenoita, jotka mahdollistavat asiakaskohtaukset uusissa ja yllättävissäkin paikoissa. Palvelun saavutettavuutta parannetaan myös kehittämällä erilaisia kiertäviä lastenkulttuurisisältöjä.

Toiminnan tuotannossa pyritään tehokkuuteen ja yhdistämään voimavaroja eri toimijoiden kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi ja taloudellisen saavutettavuuden turvaamiseksi. Työpajoja voidaan toteuttaa lastenkulttuurikeskuksen omien tilojen lisäksi kulttuurilaitosten tiloissa tai lasten arkisissa ympäristöissä kuten kouluissa ja päiväkodeissa. Nykyisin joissain kunnissa voi lastenkulttuuripalveluihin törmätä jopa neuvolassa.

Henkilökunta on perehtynyt tapoihin tuottaa kulttuuripalveluja erityistä tukea tarvitseville lapsille sekä esteettömyyteen liittyviin kysymyksiin. Moniammatillinen yhteistyö lisää tietämystä esimerkiksi erityisryhmien tarpeisiin liittyen. Henkilökunta käyttää viestinnässä erilaisia kanavia tavoittaakseen asiakkaansa. Tasa-arvo merkitsee tasapuolisia osallistumismahdollisuuksia ilman pääsyvaatimuksia. Toimintaan on helppo osallistua. Osallistuminen on mahdollista asuinpaikasta ja esimerkiksi koulun tai päiväkodin sijainnista riippumatta. Taide- ja kulttuurisisältöihin voi törmätä keskellä arkista ympäristöä esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa.

Palvelun hinta ei ole este, sillä palvelu on maksutonta tai kohtuuhintaista. Ruotsinkieliselle väestölle, saamelaisille ja maahanmuuttajille on tarjottu mahdollisuuksia osallistua toimintaan omalla äidinkiellään. Toiminta ei ole suomenkielisen toiminnan kääntämistä vaan itsenäistä, kohdennettua ja räätälöityä palvelua. Monikulttuurisuus on luonteva osa toimintaa.

Erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla ja nuorilla on tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua toimintaan. Asiakkaat löytävät helposti ymmärrettävää ja houkuttelevaa tietoa lastenkulttuuripalveluista.

Palvelun maantieteellistä saavutettavuutta voidaan mitata toiminnassa mukana olevien koulujen ja päiväkotien osuudella kaikista toimialueen kouluista ja päiväkodeista.

”
**NYKYPÄIVÄÄ
ON, ETTÄ
LASTEN-
KULTTUURI-
PALVELUT OVAT
LÄSNÄ JO
NEUVOLOISSA.**

ESIMERKKEJÄ SEURANTATAVOISTA

kävijämäärät/käyntikerrat

täyttöaste (%)

tavoitettujen koulujen/päiväkotien osuus (%)

kulttuuriopetussuunnitelmien valmistuminen,
käyttöönotto ja vaikutusten seuranta
(% alueesta)

palvelun hinta per asiakas (€)

palvelun omavastuuhinnan osuus (%)

ruotsinkielisen, saamenkielisen, mahdollisen
muunkielisen toiminnan toteuttaminen
(esim. toteutetun toiminnan %-osuus kaikesta
toiminnasta verrattuna ruotsin-/saamen-/muun-
kielisen väestön osuuteen asiakaskunnasta)

monikulttuurisen toiminnan osuus
kaikesta toiminnasta (%)

erityistä tukea tarvitseville lapsille
soveltuvan toiminnan osuus (%)

esteettömyyssuunnitelma käytössä

verkkosivujen kävijämäärä

esitteiden ja muiden julkaisujen levikki

lastenkulttuuripalvelut ovat esillä myös
yhteistyökumppaneiden viestintäkanavissa

LISÄMATERIAALIA

Lastenkulttuuripalveluiden perusteet

Lasten kulttuuriset oikeudet ja velvollisuus lastenkulttuuripalvelujen järjestämiseen on kirjattu erilaisiin lakeihin ja sopimuksiin. Lastenkulttuuripalvelujen rahoitus pohjan vakiinnuttaminen on edellytys toiminnan kehittymiselle ja jatkumiselle laadukkaalla tasolla sekä toiminnan valtakunnallisten vaikutusten vahvistumiselle. Pelkillä projektirahoilla toiminta ei pääse juurtumaan ja vaikuttamaan kohderyhmään.

Lastenkulttuuripalvelujen järjestämistä velvoittavat muun muassa Suomen laki ja YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. Perustuslain 16. artiklassa turvataan jokaiselle Suomen kansalaiselle sivistykselliset oikeudet, joihin voidaan lukea myös oikeus kulttuurielämään. Laissa kuntien kulttuuritoiminnasta sanotaan, että ”kunnan tehtävänä on edistää, tukea ja järjestää kulttuuritoimintaa kunnassa”. Kulttuuritoiminta on laissa määritelty taiteen ”harjoittamiseksi ja harrastamiseksi, taidepalvelusten tarjonnaksi ja käyttämiseksi”.

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 31. artiklaan on kirjattu muun muassa, että lapsilla on oikeus hänen ikänsä mukaiseen ”leikkimiseen ja virkistystoimintaan sekä vapaaseen osallistumiseen kulttuurielämään ja taiteisiin”. Sopimusvaltiot ovat sitoutuneet kunnioittamaan ja edistämään lapsen oikeutta osallistua kaikkeen ”kulttuuri- ja taide-elämään ja kannustavat sopivien ja yhtäläisten mahdollisuuksien tarjoamista kulttuuri-, taide-, virkistys- ja vapaa-ajantoimintoihin”. Kattava tietopaketti lapsen oikeuksien sopimuksesta löytyy osoitteesta www.lapsenoikeudet.fi.

Suomen lain ja lapsen oikeuksien sopimuksen lisäksi erilaiset politiikkaohjelmat ja strategiat edellyttävät lastenkulttuuripalveluiden järjestämistä. Monien kuntien strategioihin on kirjattu, että kulttuuri on peruspalvelu. *Lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman* 2012–2015 strategisina tavoitteina on muun muassa lasten ja nuorten mahdollisuus osallistua kulttuuritoimintaan sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin ylläpitäminen ennaltaehkäisevillä toimilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön *Lastenkulttuuripoliittisessa ohjelmaehdotuksessa* (2014) yhtenä keskeisenä tavoitteena on lisätä lasten mahdollisuuksia osallistua taiteeseen ja kulttuuriin.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto

Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton tarkoituksena on edistää ammattimaisesti toimivien lasten- ja nuorten kulttuurikeskusten toimintaedellytyksiä, lastenkulttuuritoiminnan yleistä kehitystä ja tunnetuksi tekemistä, vahvistaa lastenkulttuurin osaamista Suomessa sekä toimia jäsentensä yhteistyöelimenä. Lisäksi Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton tarkoituksena on mahdollistaa ja koordinoita valtakunnallista ja kansainvälistä yhteistyötä tasa-arvoisen ja hyvinvointia tukevan lastenkulttuuritoiminnan kehittämiseksi kaikkialle Suomeen. Tänä päivänä Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto on merkittävä valtakunnallinen toimija. Sen jäsenten kokemus ja asiantuntemus on keskeinen kansallinen voimavara lastenkulttuurityön kehittämisessä koko maassa.

Opetus- ja kulttuuriministeriön aloitteesta vuonna 2003 perustettu Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalamppu syntyi kehittämään lastenkulttuuripalveluita ja parantamaan niiden valtakunnallista

saavutettavuuttavuutta. Kahdentoista tuloksellisen toimintavuoden jälkeen verkoston toimijat perustivat Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton keväällä 2015. Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton toiminnan ydinkohderyhmä on alle 19-vuotiaat lapset ja heidän viiteryhmänsä. Vaikka *Lastenkulttuurin laatukäsikirjassa* käytetään pääasiassa termejä lapset ja lastenkulttuuri, ne sisältävät myös nuoret ja nuorten kulttuurin. Silloinkin, kun toiminnan kohderyhmänä ovat aikuiset, tavoitteena on lasten kulttuuristen oikeuksien edistäminen. *Lastenkulttuurin laatukäsikirja* täydentää Suomen lastenkulttuurikeskusten liiton strategiaa, missä keskeisiksi arvoiksi on nostettu laatu, tasa-arvo, lapsilähtöisyys ja taide.

Koulujen ja päivähoidon henkilöstöä kouluttamalla on mahdollista tavoittaa lapset tehokkaasti. Liiton toiminnan ja tavoitteiden toteutumisen kannalta keskeisiä toimijoita ja asiakkaita ovat myös taiteilijat ja taidekasvattajat sekä esimerkiksi korkeakoulut. Koulutusten ja työssäoppimisen kautta koulutetaan lastenkulttuurin kentälle entistä monipuolisempia ammattilaisia, joiden osaamisesta hyötyvät lopulta nimeomaan lapset. Liitto on myös merkittävä taiteilijoiden työllistäjä. Se tarjoaa kulttuuri- ja taidealan ammattilaisille suunnittelu-, kehittämis- ja taidekasvatusalan työtilaisuuksia eri puolilla Suomea.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto harjoittaa tiedotus- ja julkaisu-toimintaa, tarjoaa täydennyskoulutus- sekä muita palveluja jäsenilleen, järjestää avoimia keskustelufoorumeita, antaa asiantuntija-apua lasten ja nuorten kulttuuriin liittyvissä asioissa sekä osallistuu lastenkulttuurialan kansainväliseen yhteistyöhön. Liitto hallinnoi projekteja, kokoaa systemaattisesti tietoja lastenkulttuurista ja alan toimijoista. Se myös tekee yhteistyötä kotimaisten ja ulkomaisten taide-

ja tiede- ja ammattiyhteisöjen kanssa monitieteellisessä lapsia ja nuoria koskevassa tutkimuksessa sekä välittää jäsenilleen tietoa alaan liittyvistä tutkimuksista.

Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto hakee aktiivisesti uusia jäseniä. Kaikki maan ammattimaisesti toimivat lastenkulttuurikeskukset voivat hakea liiton jäsenyyttä. Tietoa jäsenyydestä ja hakulomake löytyvät osoitteesta www.lastenkulttuuri.fi/liitto/jaseneksi.

Keskeisiä käsitteitä

Kulttuuripolku, kulttuuriopetus- ja kasvatussuunnitelma ja kulttuurikalenteri

Nämä kaikki ovat välineitä tasa-arvoiseen ja monipuoliseen kulttuurikasvatukseen. Ne ovat oppilaitoksen (koulu tai päiväkot) ja alueen kulttuurilaitosten yhteistyön sovittuja toimintamalleja ja antavat raamin oppilaitoksen ja kulttuurin väliselle yhteistyölle. Suunnitelmallisuus monipuolistaa opetusta, ottaa huomioon erilaiset oppijat ja tukee opetussuunnitelman tavoitteita. Suomen lastenkulttuurikeskusten liitto tekee aktiivista työtä kulttuurikasvatussuunnitelmien syntymiseksi koko maahan.

Saavutettavuus

Tasa-arvoiset kulttuuripalvelut ovat helposti saavutettavia. Saavutettavuus on erilaisten yleisöjen tarpeiden huomioimista ja tarjonnan muotoilemista helposti lähestyttäväksi. Kaikilla ihmisillä tulisi olla mahdollisuus osallistua kulttuuri-toimintaan ja kokea kulttuurielämyksiä henkilökohtaisista ominaisuuksistaan riippumatta. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä.

SAAVUTETTAVUUDEN VIISI NÄKÖKULMAA

Psykologisen saavutettavuuden näkökulmasta kaikki ymmärtämisen helpottaminen on saavutettavuutta. Samaa tarkoitetaan viestinnällisellä saavutettavuudella.

Sosiaalisen saavutettavuuden näkökulma huomioi sosiaaliset ja kulttuuriset näkökohdat kuten monenlaisten ala- ja osakulttuurien edustajien, etnisten vähemmistöjen ja erilaisten yhteiskuntaryhmien edustajien tarpeet.

Maantieteellinen saavutettavuus viittaa alueelliseen tasapuolisuuteen esimerkiksi kunnan tai laajemman maantieteellisen alueen sisällä.

Taloudellinen saavutettavuus liittyy palvelun hinnoitteluun. Esimerkiksi palvelut sisältävät valikoiman erihintaisia lippuja tai ajankohtia, jolloin pääsymaksu on alennettu tai pääsy on maksuton.

Fyysisen saavutettavuuden näkökulmasta tulee huomioida tilojen esteettömyyteen ja toiminnallisuuteen liittyviä seikkoja niin, että toimintaan osallistuminen on miellyttävää ja turvallista, oli kyse sitten esimerkiksi päiväkotiryhmästä tai liikuntavammaisesta henkilöstä.

Lue lisää lastenkulttuuritoiminnan arvioinnista

Vuosina 2003–2013 Lastenkulttuurikeskusten verkosto Taikalampun ja sen jäsenkeskusten toimintaa arvioitiin kolmessa opetus- ja kulttuuriministeriön tilaamassa tutkimuksessa:

Taikalamppujen valossa, 2006: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2006/Taikalamppujen_valossa

Taikalamppujen loisteessa, 2009: <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/opm24.pdf?lang=fi>

Taikalamput näkyvät ja vaikuttavat, 2013: http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2014/Taikalamput_nakyvat_ja_vaikuttavat.html?lang=fi

LASTENKULTTUURI.fi

BARNKULTUR.fi

KOKENEIDEN LASTENKULTTUURITOIMIJOIDEN NÄKEMYKSIÄ SIITÄ,
MILLAISISTA ELEMENTEISTÄ SYNTYY LASTENKULTTUURIN LAATU.
KÄSIKIRJAN SISÄLTÄMÄT MÄÄRITELMÄT JA MITTARIT AUTTAVAT
TUTKIMAAN LAADUN TOTEUTUMISTA LASTENKULTTUURITYÖSSÄ.
LAADUSTA HYÖTYVÄT ENNEN KAIKKEA LAPSET JA NUORET.
HEIDÄN VUOKSEEN TÄMÄ TEHTIIN.

S U O M E N
LASTEN-
KULTTUURI-
KESKUSTEN
L I I T T O